

Юрій Валерійович БІЛОУСОВ,
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
labor@univer.km.ua

УДК 347.95

ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СТРОКІВ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На підставі аналізу чинного законодавства та положень наукової доктрини визначено поняття строків у виконавчому провадженні як визначених нормами про виконавче провадження строків існування прав, обов'язків та реалізації повноважень суб'єктів владних повноважень у відносинах виконавчого провадження, проведено класифікацію строків за різними критеріями (за способом визначення, за формою реалізації права, за суб'єктами вчинення процесуальних дій, за формою визначення (виразом) тощо). Констатовано відсутність спеціального порядку обчислення строків у виконавчому провадженні, критично проаналізовано пропозиції щодо внесення змін у цій частині. Обґрунтовано доцільність встановлення окремих правових приписів щодо виділення видів строків у виконавчому провадженні, у тому числі тих, котрі визначені годинами, календарними датами чи вказівкою на подію, яка може чи повинна настати, порядок обчислення, можливості, підстави та порядок продовження чи поновлення, зупинення, перериву, закінчення строків у виконавчому провадженні, особливості вчинення дій в останній день строку, наслідки пропуску строків, а також можливість та наслідки вчинення дій поза межами строків у виконавчому провадженні.

Ключові слова: виконавче провадження, строк, обчислення строку, перебіг строку.

© Білоусов Ю. В., 2016

Виконавче провадження як динамічне явище взагалі та здійснення процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків у ході виконання рішень судів та інших органів зокрема характеризуються темпоральністю, такими ознаками, як час, строк, термін, тривалість. Зважаючи на запровадження термінології Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод й інших джерел міжнародного права, у сучасному процесуальному законодавстві з'явилися категорії, які не були йому притаманні (наприклад, розумний строк). Додаткового посилення необхідності розгляду питань темпоральної ознаки додає той факт, що значна кількість судових рішень виконується з порушенням права на справедливий розгляд протягом розумного строку.

У різних галузях юридичної науки тією чи іншою мірою проводились дослідження правових строків. Такими можна назвати дисертаційні дослідження цивільно-правових (Т. М. Вахонєва, 2005 р., О. В. Шовкова, 2008 р.), цивільних процесуальних (О. В. Андрійчук, 2009 р., В. В. Буга, 2013 р.), кримінально-процесуальних (Г. Я. Мацьків, 2008 р., С. О. Заїка, 2006 р., С. Б. Фомін, 2003 р.), адміністративно-процесуальних (А. В. Баб'як, 2005 р.), строків у трудовому (С. В. Вишневецька, 1996 р., Л. В. Єременко, 2009 р.), конституційному (В. А. Стрільчук, 2014 р.) праві та ін. Щодо строків у виконавчому провадженні наразі окремого комплексного дослідження ще не проводилося. Тому актуальним є визначення поняття, призначення та видів строків у цій сфері, що становитиме мету дослідження.

Якісно нове вирішення низки проблем, пов'язаних із правовим регулюванням тієї чи іншої групи суспільних відносин, повинно бути неодмінною складовою мети будь-якої систематизації. Це повною мірою повинно стосуватися і виконавчого провадження, однак прийняття двох редакцій Закону України «Про виконавче провадження» [1; 2] не надавали і не надають достатньої уваги визначенню правових конструкцій строків, з якими стикаються державні виконавці та інші суб'єкти відносин виконавчого провадження; подекуди внаслідок прийняття чергових змін взагалі виникають нові питання, котрі викликають неоднозначне застосування та вимагають теоретичного осмислення і напрацювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства. Запропонований підхід до правових конструкцій строків у виконавчому провадженні у проекті Закону України «Про виконавче провадження» № 2507а (проекту Закону) [3] («строки прийняття рішень виконавцями та вчинення виконавчих дій» (ст. 11 проекту Закону), «строки пред'явлення виконавчих документів до виконання, переривання строку давності пред'явлення виконавчого документа до виконання, поновлення пропущеного строку» (ст. 12 проекту Закону), «загальні строки у виконавчому провадженні» (ст. 13 проекту Закону)) складно вважати завершеним, повним та доцільним, оскільки звертається увага лише на окремі аспекти, ще й з порушенням логіки та системності конструювання правових норм.

Поясненням цього може бути те, що у виконавчому провадженні в Україні загальним теоретичним засадам та практичним аспектам строків не виділяється окремого місця, звертаючи увагу лише на питання строків пред'явлення виконавчих документів до виконання, які мають особливу

сутність, призначення та порядок обчислення [4; 5, с. 40–42], або «строки здійснення виконавчих дій» [6, с. 205–211], розкриваючи призначення як «засобу, спрямованого на захист інтересів стягувача», та «засобу, що дисциплінує державного виконавця і зумовлює своєчасне виконання виконавчого документа» [6, с. 205]. Існують різні погляди щодо віднесення до строків виконавчого провадження строків пред'явлення виконавчого документа до виконання [7], однак, незважаючи на визначення цих строків нормами виконавчого провадження, вони визначають чинність права на виконання, а не організацію та здійснення виконавчого провадження.

Російські вчені Д. Х. Валєєв [8, с. 159], В. О. Гурєєв, В. В. Гуцин [9, с. 125] та інші [10] переважно визначають строки у виконавчому провадженні як проміжок часу, протягом якого судовий пристав-виконавець, інші учасники виконавчого провадження повинні вчинити необхідні дії, пов'язані з виконавчим провадженням. Вважати таке визначення повним не доводиться, оскільки в ньому робиться акцент на строках виконання обов'язків, оминаючи строки здійснення прав у виконавчому провадженні. При цьому запропоноване визначення певною мірою не пов'язується із визначенням В. О. Гурєєвим, В. В. Гуциним [9, с. 124] загальним визначенням строку як періоду (проміжку) або моменту часу, з якими нормами права пов'язуються певні правові наслідки. А. Н. Борисов визначає процесуальний строк щодо виконавчого провадження як встановлений законом період або момент часу для вчинення процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень [11, с. 41].

Недосконалыми слід визнати пропозиції щодо формулювання нормативного визначення поняття «строк у виконавчому провадженні» (ч. 1 ст. 11 проекту Закону) як періоду часу, в межах якого учасники виконавчого провадження зобов'язані прийняти рішення або вчинити дію, оскільки поза визначенням також залишаються строки здійснення права, а також строки, які визначені календарною датою, вказівкою на певну подію, яка може або повинна настати.

Тому ключовими ознаками, які формують визначення поняття «строк у виконавчому провадженні», є не тільки їхнє визначення нормами, які містяться у відповідному галузевому законодавстві, але й визначають хід виконавчого провадження, стосуються здійснення прав, виконання обов'язків та реалізації повноважень суб'єктів виконавчого провадження.

За результатами аналізу позицій різних авторів, а також чинного законодавства і практики його застосування задля правильного розуміння сутності, змісту та призначення варто виділити такі види строків у виконавчому провадженні:

1) *за способом визначення* можуть бути:

а) *строки, визначені законом;*

б) *строки, встановлені державним виконавцем.*

Як правило, строки визначаються законом, але у випадках неможливості чи недоцільності їхнього встановлення законом вони встановлюються державним виконавцем, виходячи із обставин виконання

та доцільності організації виконання в кожному виконавчому провадженні окремо.

Строки можуть встановлюватися державним виконавцем без певних критеріїв та обмежень (наприклад, надання інформації, документи або їх копії, необхідні для здійснення його повноважень (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» [12], далі тут — Закон); надання боржником достовірних відомостей про свої доходи та майно, в тому числі про майно, яким він володіє спільно з іншими особами, про рахунки у банках чи інших фінансових установах (ч. 6 ст. 12 Закону); для запрошення перекладача (ч. 1 ст. 14 Закону); подання відомостей третіми особами про майно боржника, що перебуває у них, та майно чи кошти, які вони мають передати боржнику (ч. 1 ст. 55 Закону), встановлення обмежень права володіння, користування та розпорядження майном, на яке накладено арешт (ч. 5 ст. 57 Закону), передача стягувачеві предметів, зазначених у виконавчому документі (п. 4.4 Інструкції з організації примусового виконання рішень [13], далі тут — Інструкція)).

У низці випадків може встановлюватися мінімальна або максимальна тривалість строку, в межах якого державний виконавець наділений повноваженнями визначати конкретний строк: не більше 10 днів для запрошення перекладача (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження»), до 10 робочих днів при відкладенні провадження виконавчих дій (ч. 1 ст. 35 Закону), не раніше ніж через 5 днів після накладення арешту щодо вилучення арештованого майна (ч. 7 ст. 57 Закону), встановлення нового строку виконання рішення, що зобов'язує боржника вчинити певні дії та рішення про поновлення на роботі (ч. 1 ст. 89 Закону), не пізніше трьох робочих днів з дня винесення постанови (п. 9.4.3 Інструкції) стосовно доставлення витребуваного виконавчого провадження до органу ДВС вищого рівня.

Щодо строку, який встановлюється державним виконавцем для надання інформації, окремо наголошено на його обґрунтованості (п. 1.10 Інструкції), однак це стосується будь-якого зі строків, які встановлюються державним виконавцем, оскільки визначена державним виконавцем тривалість може бути оспорена у встановленому порядку;

- 2) *за формою реалізації права можуть бути:*
 - а) *строки здійснення процесуального права;*
 - б) *строки виконання процесуального обов'язку;*
 - в) *реалізації повноважень державного виконавця.*

Строки здійснення процесуального права визначають строк, протягом якого суб'єкт виконавчого провадження наділений правомочностями щодо певної поведінки. Наслідком припинення цього строку є припинення відповідного права. Наприклад, сторони протягом десяти днів мають право подати заперечення на результати визначення вартості чи оцінки (ч. 3 ст. 58 Закону) або оскаржити рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби (ч. 4, ч. 7 ст. 16, ч. 6 ст. 25, ч. 4 ст. 26, ч.ч. 1, 8 ст. 28, ч. 3 ст. 39, ч. 4 ст. 40, ч. 4 ст. 47, ч. 3 ст. 48, ч. 3 ст. 49, ч. 4 ст. 57, ч. 6 ст. 60, ч. 5 ст. 62, ч. 8 ст. 82, ч. 5 ст. 83, ч. 3 ст. 86 Закону).

Строки виконання процесуального обов'язку визначають строк бажаної поведінки суб'єкта виконавчого провадження задля належної

організації, невиконання якого після закінчення строку може призвести до негативних для цього суб'єкта наслідків, у тому числі притягнення до відповідальності. Наприклад, сторони зобов'язані протягом трьох робочих днів повідомити державного виконавця про повне або часткове самостійне виконання рішення боржником, про обставини, що обумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження, про встановлення відстрочки або розстрочки виконання, зміну способу і порядку виконання рішення, зміну місця проживання чи перебування (у тому числі про зміну їх реєстрації) або місцезнаходження, а боржник-фізична особа — про зміну місця роботи (ч. 5 ст. 12 Закону).

Значна частина визначених законом строків виконавчого провадження стосується безпосередньої діяльності державного виконавця щодо організації та здійснення виконавчого провадження. Ці строки не є ні строками здійснення процесуальних прав, ні строками виконання процесуальних обов'язків. Їх ще можна назвати службовими строками, оскільки основним їхнім призначенням є раціональна організація роботи державного виконавця та інших повноважних осіб та органів щодо виконання рішення суду та інших юрисдикційних органів (посадових осіб). Пропуск (порушення) цих строків не свідчить про неможливість чи недоцільність дій державного виконавця, не звільняє його від необхідності вчинення тієї чи іншої процесуальної чи фактичної дії, не тягне за собою безпосередніх наслідків у рамках виконавчого провадження, однак може бути підставою для вирішення питання про притягнення до юридичної відповідальності (кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, матеріальної) залежно від наявності в його діях складу відповідного правопорушення.

Російські та українські автори справедливо опонують можливим пропозиціям щодо запровадження «жорсткого запровадження» строку здійснення виконавчих дій, що дозволило б в судовому порядку вимагати визнання будь-якої дії державного виконавця, здійсненої після закінчення зазначених, неправомірною [6, с. 208; 14, с. 123]. У цьому контексті заслуговує на увагу думка, висловлена О. Музиченко, яка рекомендує розмежовувати строки перебування виконавчого документа в органах державної виконавчої служби та строки проведення виконавчих дій, за яким строк, коли державним виконавцем проводились виконавчі дії, є строками здійснення виконавчого провадження, а коли виконавче провадження зупинено — виконавчий документ просто перебуває на виконанні в органі державної виконавчої служби; і цей термін не включається до строків здійснення виконавчого провадження після закінчення обставин, що стали причиною для зупинення виконавчого провадження, перебіг строку здійснення виконавчого провадження продовжується [15];

3) *за суб'єктами вчинення процесуальних дій* можуть бути:

а) *строки, встановлені для державного виконавця;*

б) *строки, встановлені для осіб, які беруть участь у виконанні, та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій;*

в) *строки, встановлені для інших органів (посадових осіб) у випадках, визначених законом;*

г) строки, встановлені для суду, а також для інших юрисдикційних органів (посадових осіб), які видали виконавчий документ.

Строки, встановлені для державного виконавця, суду та юрисдикційного органу (посадової особи), спрямовані на організацію діяльності органів державної влади та інших уповноважених органів (посадових осіб), спрямовані на правильну організацію їхньої діяльності як органів, які відповідно до ст. 19 Конституції України повинні діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Строки, встановлені для осіб, які беруть участь у виконанні, та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, визначають строки здійснення їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків у виконавчому провадженні.

У виконавчому провадженні передбачається можливість виникнення правовідносин із особами, які не визначені законом ні як учасники виконавчого провадження, ні як особи, які залучаються до проведення виконавчих дій. Наприклад, у триденний строк органи доходів та зборів, інші органи державної влади, підприємств, установ, організацій зобов'язані надати інформацію про наявні в боржника-юридичної особи рахунки і вклади (ч. 3 ст. 65 Закону).

Нормами виконавчого провадження та галузевим процесуальним законодавством встановлюються строки для суду та органу (особи), які видали виконавчий документ, суду, який уповноважений вирішувати питання у ході виконання рішень суду та інших органів (осіб), а також суду, який наділений повноваженнями щодо розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби. Виключаючи можливість виникнення прогалин щодо визначення тих чи інших строків, вони можуть визначатися саме нормами виконавчого провадження. Наприклад, суд або орган (посадова особа), який видав виконавчий документ, заяву державного виконавця про роз'яснення рішення, виконавчого документа, який підлягає примусовому виконанню, повинен розглянути у десятиденний строк (ч. 3 ст. 34 Закону), незалежно від того, що аналогічні строки встановлено іншими актами законодавства (ч. 3 ст. 221 ЦПК України, ч. 4 ст. 89 ГПК України, ч. 3 ст. 170 КАС України, ч. 2 ст. 380 КПК України);

4) за формою визначення (виразом) можуть бути:

а) строки, визначені певним періодом;

б) строки, визначені шляхом вказівки на певну дату або подію.

Більшість строків у виконавчому провадженні є строками-періодами. Вони за тривалістю характеризуються строкатістю та значною варіативністю нормативного визначення. Ними є такі визначення:

— «не пізніше ніж на наступний день»: перевірка державним виконавцем виконання рішення, за яким боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення (ч. 1 ст. 75 Закону), визначення начальником органу ДВС особи для підготовки розпорядження про зарахування коштів до Державного бюджету України (п. 12.26 Інструкції);

— «не пізніше наступного робочого дня» — винесення постанов державного виконавця у випадках, встановлених законом (ч. 5 ст. 25, ч. 2 ст. 26, ч. 8 ст. 28, ч. 4 ст. 30, ч. 1 ст. 39, ч. 3 ст. 57 Закону), проведення перевірки майнового стану боржника (ч. 8 ст. 52 Закону), надсилання боржнику та банкам чи іншим фінансовим установам та органам, що ведуть Державний реєстр обтяжень рухомого майна копії постанови державного виконавця про арешт коштів чи майна боржника (ч. 4 ст. 57 Закону), надсилання копії постанови про відмову в відкритті виконавчого провадження (ч. 2 ст. 26 Закону), перевірка виконання державним виконавцем рішення, за яким боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення у випадку виконання рішення, яке підлягає негайному виконанню (ч. 1 ст. 75 Закону), відкриття виконавчого провадження у випадках нестягнення виконавчого збору після завершення основного виконавчого провадження (п. 3.7.4 Інструкції), надсилання постанови про стягнення з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих витрат (п. 3.13.1 Інструкції), приєднання виконавчого провадження до зведеного виконавчого провадження (п. 3.8.1 Інструкції), повідомлення державним виконавцем спеціалізованої організації, що здійснює реалізацію майна (п. 4.5.10 Інструкції);

— «триденний строк»: надсилання сторонам копії постанови державного виконавця про призначення експерта, спеціаліста або суб'єкта оціночної діяльності — суб'єкта господарювання (ч. 6 ст. 13 Закону України «Про виконавче провадження»); оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій (ч. 2 ст. 35 Закону), надсилання копії постанови про поновлення виконавчого провадження (ч. 5 ст. 39 Закону), надсилання копії постанови про повернення стягувачу виконавчого документа та авансового внеску (ч. 4 ст. 47 Закону), надсилання копії постанови про повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав (ч. 3 ст. 48 Закону), надсилання копії постанови про закінчення виконавчого провадження (ч. 3 ст. 49 Закону), вирішення державним виконавцем питання про поновлення виконавчого провадження (ч. 5 ст. 39 Закону), надання органами доходів та зборів, іншими органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями інформації про наявні в боржника — юридичної особи рахунки і вклади (ч. 3 ст. 63 Закону), повідомлення підприємства, установи, організації, фізичної особи, фізичної особи — підприємця про причину припинення виплат із заробітної плати та інших доходів боржника-фізичної особи за виконавчим документом (ч. 2 ст. 69 Закону), повідомлення центрального органу виконавчої влади, до сфери якого належить майно, або Фонд державного майна про накладення арешту на майно другої черги боржника-юридичної особи, частка держави в статутному капіталі якої становить не менше як 25 відсотків, або накладення арешту на майно підприємств-боржників, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (ст. 66 Закону), надсилання повідомлення членам виконавчої групи про її утворення (п. 5.8 Інструкції);

— «протягом трьох робочих днів»: повідомлення сторонами державного виконавця про повне або часткове самостійне виконання

рішення боржником, про обставини, що обумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження, про встановлення відстрочки або розстрочки виконання, зміну способу і порядку виконання рішення, зміну місця проживання чи перебування (у тому числі про зміну їх реєстрації) або місцезнаходження, а боржник-фізична особа — про зміну місця роботи (ч. 5 ст. 12 Закону); вирішення питання про відкриття виконавчого провадження (ч. 2 ст. 25 Закону), винесення постанови про відмову у відкритті виконавчого провадження (ч. 2 ст. 26 Закону), винесення постанови про відновлення виконавчого провадження (ч. 1 ст. 51 Закону);

— «не пізніше трьох днів, якщо інший строк не встановлено судом»: виготовлення державним виконавцем копії виконавчого документа та долучення його до документів виконавчого провадження у разі надходження ухвали суду про витребування або вилучення документа виконавчого провадження, відповідно до якого витребується або вилучається оригінал виконавчого документа (ч. 2 ст. 88 Закону);

— «до п'яти робочих днів»: розгляд уповноваженими особами питання про відвід державного виконавця, експерта, спеціаліста, оцінювача чи перекладача або самовідвід (ч. 8 ст. 16 Закону) чи надання роз'яснення щодо відсутності повноважень на розгляд такого питання (п.п. 2.16.1, 2.16.2 Інструкції), передача виконавчого провадження від одного органу ДВС до іншого (п. 6.5 Інструкції);

— «не пізніше п'яти робочих днів»: перевірка стану виконання рішення про зобов'язання боржника вчинити певну дію або утриматися від її вчинення (ч. 2 ст. 75 Закону), визначення вартості майна боржника після проведення опису й арешту майна (п. 4.3.2 Інструкції), погодження уповноваженою посадовою особою заяви про виплату винагороди державному виконавцю при достатності та обґрунтованості підстав (п. 10.10 Інструкції);

— «до семи днів»: самостійне виконання рішення, крім виконання рішення у справах про виселення (ч. 2 ст. 25 Закону);

— «протягом семи днів»: покладення обов'язку на банк чи іншу фінансову установу реалізувати іноземну валюту на внутрішньому валютному ринку в сумі, необхідній для погашення боргу, або для перерахунку іноземної валюти до банку чи іншої фінансової установи, яка має право на продаж іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку (ст. 53 Закону);

— «десятиденний строк»: розгляд судом або органом (посадовою особою), який видав виконавчий документ, заяви державного виконавця про роз'яснення рішення, виконавчого документу, який підлягає примусовому виконанню (ч. 3 ст. 34 Закону), подання сторонами заперечень на результати визначення вартості чи оцінки (ч. 3 ст. 58 Закону), проведення уцінки майна, якщо прилюдні торги чи аукціон визнано такими, що не відбулися, або закінчився строк реалізації майна на комісійних умовах (ч. 5 ст. 62 Закону, п. 4.5.10 Інструкції), оскарження постанов про задоволення чи відмову в задоволенні відводу, самовідводу начальника відділу або всіх державних виконавців зазначеного відділу (ч. 4 ст. 16 Закону), про відмову в задоволенні відводу державного виконавця, експерта, спеціаліста, оцінювача, перекладача (ч. 7 ст. 16 Закону), про відкриття виконавчого провадження (ч. 6 ст. 25

Закону), про відмову у відкритті виконавчого провадження (ч. 4 ст. 26 Закону), про стягнення виконавчого збору (ч. 1, 8 ст. 28 Закону), про зупинення виконавчого провадження (ч. 3 ст. 39 Закону), про повернення стягувачу виконавчого документа та авансованого внеску (ч. 4 ст. 47 Закону), про повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадової особи), який його видав (ч. 3 ст. 48 Закону), про закінчення виконавчого провадження (ч. 3 ст. 49 Закону), про арешт коштів чи майна боржника (ч. 4 ст. 57 Закону), про проведення та результати перевірки законності виконавчого провадження (ч. 3 ст. 86 Закону), постанови державного виконавця, пов'язані із зняттям арешту з майна (ч. 6 ст. 60 Закону), постанови, прийнятої за результатами оскарження дій чи бездіяльності державного виконавця в адміністративному порядку (ч. 8 ст. 82 Закону), постанов, прийнятих у порядку контролю за законністю виконавчого провадження (ч. 5 ст. 83 Закону), оскарження оцінки майна, визначеної за результатами рецензування (ч. 4 ст. 57 Закону), незвернення державного виконавця до суду щодо проведення обов'язкового розшуку особи, дій чи бездіяльності державного виконавця, пов'язані з розшуком боржника або його майна (ч. 4 ст. 40 Закону), розгляд скарги в адміністративному порядку (ч. 8 ст. 82 Закону);

— «протягом десяти робочих днів»: перевірка законності виконавчого провадження (ч. 2 ст. 86 Закону);

— «не пізніше десяти робочих днів»: вчинення виконавчих дій (опис та арешт майна) при перевірці інформації про наявність боржника чи його майна або його місця роботи за дорученням державного виконавця на території, на яку не поширюється його компетенція (ч. 4 ст. 20 Закону);

— «не раніше ніж через десять днів»: передача майна на реалізацію у разі накладення його арешту при винесенні постанови про відкриття виконавчого провадження (п. 4.5.7 Інструкції);

— «до п'ятнадцяти днів»: самостійне виконання рішення про виселення (ч. 2 ст. 25 Закону);

— «п'ятнадцятиденний строк»: заявленню стягувачем свого бажання залишити за собою нереалізоване майно боржника (ч. 7 ст. 62 Закону), внесення стягувачем на відповідний рахунок для обліку депозитних сум органу державної виконавчої служби різниці між початковою вартістю нереалізованого майна та сумою коштів, що підлягають стягненню на його користь, якщо початкова вартість нереалізованого майна перевищує суму боргу (ч. 8 ст. 62 Закону);

— «протягом п'ятнадцяти робочих днів»: перевірка зведеного виконавчого провадження (ч. 2 ст. 86 Закону);

— «двадцятиденний строк»: здійснення авансування стягувачем витрат виконавчого провадження на підготовку документів, що характеризують об'єкт нерухомості (ч. 5 ст. 63 Закону);

— «місячний строк»: проведення повторної оцінки нереалізованого майна (ч. 5 ст. 62 Закону), реалізація майна після повторної оцінки (ч. 6 ст. 62 Закону);

— «не більше одного місяця»: строк виконання рішення про надання житлового приміщення у випадках виселення із наданням іншого житла (п. 8.7 Інструкції);

— «не більше двох місяців»: зберігання майна, вилученого під час виселення, яке проводилося без участі боржника (ч. 8 ст. 78 Закону);

— «двомісячний строк»: проведення виконавчих дій (здійснення виконавчого провадження) з виконання рішень немайнового характеру (ч. 2 ст. 30 Закону), реалізація майна на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах (ч. 5 ст. 62 Закону);

— «шестимісячний строк»: проведення виконавчих дій (здійснення виконавчого провадження) (ч. 2 ст. 30 Закону); чинність звіту про оцінку майна у виконавчому провадженні (ч. 5 ст. 58 Закону, п. 4.3.5 Інструкції);

— «річний строк»: витребування стягувачем грошових коштів, стягнутих з боржника і зарахованих на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби (ч. 7 ст. 45 Закону), заведення книг обліку депозитних сум (п. 12.4 Інструкції);

— «трирічний строк» зупинення виконавчого провадження у зв'язку із прийняттям рішення про приватизацію вугледобувних підприємств відповідно до Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» (ч. 2 ст. 39 Закону).

Особливим строком є строк, який характеризується певною повторюваністю, циклічністю:

— «кожні два тижні»: перевірка майнового стану боржника щодо виявлення рахунків боржника (ч. 8 ст. 52 Закону);

— «кожні три місяці»: перевірка майнового стану боржника щодо виявлення нерухомого та рухомого майна боржника та його майнових прав, отримання інформації про доходи боржника (ч. 8 ст. 52 Закону);

— «кожні шість місяців»: надсилання державному виконавцеві підприємством, установою, організацією, фізичною особою, фізичною особою-підприємцем звіту про здійснені відрахування із заробітної плати та інших доходів громадян (ч. 1 ст. 69 Закону); підготовка звіту про здійснення відрахування та виплати (п. 7.8 Інструкції).

Певний момент у часі, який визначається конкретним днем, календарною датою, вказівкою на певну подію, є строком, оскільки визначальним є не сам день, календарна дата, подія, а період у часі, який ними обмежується, з яким пов'язується виникнення, зміна чи припинення правовідносин, можливість здійснення процесуальних прав, виконання процесуальних обов'язків чи реалізація повноважень.

До таких строків віднесено, наприклад, «визначення правонаступників боржника або призначення опікуна недієздатному боржникові» (ч. 2 ст. 39 Закону), «розгляд справи по суті скарги на постанову в справі про адміністративне правопорушення, питання про роз'яснення підстави виконання» (ч. 2 ст. 39 Закону), «надходження повідомлення від центрального органу виконавчої влади, що реалізовує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, про перерахування коштів на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби» (ч. 2 ст. 39 Закону), «закінчення строку дії процедури погашення заборгованості підприємствами паливно-енергетичного комплексу, визначеного Законом України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» (ч. 2 ст. 39 Закону), «початок примусового

виконання» (ч. 2 ст. 27 Закону), «закінчення строку на самостійне виконання» (п. 3.6 Інструкції), «закінчення строку дії обставини, що стала підставою для зупинення» (ч. 2 ст. 39 Закону), «закінчення витрат підприємством, установою, організацією, фізичною особою, фізичною особою-підприємцем звіту про здійснені відрахування із заробітної плати та інших доходів громадян» (п. 7.8 Інструкції).

Вказівками на певний день та дати визначаються такі строки:

— «у день»: зупинення виконавчого провадження до центрального органу виконавчої влади, що реалізовує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (ч. 1 ст. 39 Закону);

— «на наступний день»: перевірка державним виконавцем стану виконання рішення про виселення боржника, про вселення боржника (ч. 1 ст. 78, ч. 1 ст. 79 Закону), початок примусового виконання рішення (ч. 1 ст. 27 Закону), винесення постанови про стягнення виконавчого збору (п. 3.7.1 Інструкції);

— «в передостанній день строку зберігання коштів на рахунку»: повідомлення особи, яка відповідальна за ведення книги обліку депозитних сум (п. 12.26 Інструкції);

— «до 10 числа кожного місяця наступного за звітним»: здійснення підприємством, установою, організацією, фізичною особою, фізичною особою-підприємцем відрахувань із заробітної плати та інших доходів боржника-фізичної особи, якщо конкретний строк здійснення виконання не встановлено виконавчим документом (ч. 1 ст. 69 Закону).

Окремі процесуальні строки визначаються прислівниками:

— «негайно»: щодо негайного виконання як поліфункціонального поняття у рамках виконавчого провадження, яке означає відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного робочого дня (ч. 4 ст. 30 Закону);

— «невідкладно»: початок примусового виконання рішення у разі, коли виконавчий документ виданий за рішенням, яке підлягає негайному виконанню (ч. 4 ст. 30 Закону);

— «одночасно»: накладення арешту на майно та кошти боржника при відкритті виконавчого провадження за заявою стягувача (ч. 2 ст. 25 Закону).

Цікавим у системі строків виконавчого провадження з теоретичної точки зору є складний строк, визначений у нормі, що постанова державного виконавця щодо залучення про проведення виконавчих дій має бути надіслана (вручена) керівнику відповідного органу, установи, організації, суб'єкту господарювання у триденний строк з дня її винесення, але не пізніше ніж за три дні до запланованих заходів (п. 2.7.2 Інструкції), оскільки містить ознаки строку, визначеного певним періодом часу (1), який обмежений іншим періодом часу (2) до певної події (3).

Порядок обчислення процесуальних строків. Як правило, законом визначається початок перебігу строків виконавчого провадження, так як вони пов'язані із відкриттям виконавчого провадження або винесенням актів чи вчиненням інших дій державним виконавцем, моментом, коли суб'єкту виконавчого провадження стало чи мало стати відомо про набуття певного процесуального права, покладення певного процесуального обов'язку, потребу реалізації певного повноваження певним органом

(посадовою особою). Початок перебігу строку виконавчого провадження може визначатися днем, моментом або певною подією (у тому числі закінчення іншого строку виконавчого провадження):

1) *з дня*: винесення постанови (ч. 6 ст. 13 Закону), надходження заяви (ч. 2 ст. 51 Закону), надходження повідомлення (ч. 3 ст. 58, ч. 7 ст. 62, ч. 8 ст. 62, ч. 5 ст. 63 Закону), визнання прилюдних торгів чи аукціону такими, що не відбулися, або закінчення двомісячного строку реалізації майна на комісійних умовах (ч. 5 ст. 62 Закону), накладення штрафу (ч. 2 ст. 75 Закону), надходження витребуваного виконавчого провадження (ч. 2 ст. 86 Закону) та ін.

2) *з моменту*: винесення постанови (ч. 2 ст. 25 Закону), надходження до відділу державної виконавчої служби відповідної постанови державного виконавця (ч. 4 ст. 20 Закону), приєднання до зведеного виконавчого провадження останнього виконавчого документа (ч. 2 ст. 30 Закону), підписання суб'єктом оціночної діяльності — суб'єктом господарювання (ч. 5 ст. 58 Закону), отримання заяви відповідним органом ДВС (п. 2.16.1, 2.16.2 Інструкції) та ін.;

3) *після накладення арешту* (ч. 7 ст. 57 Закону), *закінчення строку* (строку на відстрочку [ч. 3 ст. 25 Закону], строків, встановлених для самостійного виконання [ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 78 Закону] та ін.

При цьому обчислення строків може визначатися актами галузевого законодавства. Так, строки, встановлені для здійснення виплат із заробітної плати та інших доходів божника, для підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців (ч. 1 ст. 69 Закону), визначаються актами трудового законодавства.

Законодавством про виконавче провадження не встановлюється окремих спеціальних правил щодо обчислення строків виконавчого провадження, і для визначення правил обчислення слід застосовувати правила про цивільні процесуальні строки, які були історично первісно напрацьовані, а згодом набули універсального характеру і почали застосовуватися іншими галузями процесуального і матеріального права.

Такий підхід є неправильним, оскільки специфіка виконавчого провадження вимагає більш точного, детального розуміння елементів строків у виконавчого провадження — початку, перебігу та закінчення. Особливо, наприклад, у частині прикладного застосування моменту закінчення строків, «негайно» та «невідкладно» [16, с. 229–231]. У цьому контексті достатньо доречно висловився А. Н. Борисов, який зауважив різницю між поняттями «перебіг строку» та «обчислення строку», оскільки перший передбачає «зміну секунд, хвилин, годин, діб і т.д., тобто процес, який притаманний самому часу». Обчислення строку передбачає діяльність людини, спрямовану на зміну часу, його обчислення. Значення цього аспекту полягає в тому, що у процесуальній діяльності момент перебігу строку та момент обчислення строку не завжди співпадають [11, с. 41]. Тому правильне встановлення порядку обчислення строків виконавчого провадження має важливе значення для своєчасності вчинення виконавчих дій та виконання завдань судочинства, а час і правовідносини знаходять своє вираження у таких формах: тривалість, послідовність, одночасність, завчасність, негайність, вказівка на подію або дію, момент часу і датування [16, с. 229–231].

Наслідки пропуску строків виконавчого провадження обумовлюються залежно від змісту, спрямованості строку, суб'єкта виконання певних дій. Зміст наслідків пропуску окремих строків виконавчого провадження окремо визначені законом. Так, незабезпечення стороною участі перекладача тягне за собою призначення перекладача постановою державного виконавця (ч. 1 ст. 14 Закону), порушення строків, встановлених для самостійного виконання, — стягнення виконавчого збору, покладення інших виконавчих витрат, застосування заходів примусового виконання та ін. (ч. 1 ст. 28 Закону), порушення строків, встановлених державним виконавцем, щодо самостійного виконання рішення про зобов'язання вчинити певні дії або поновити на роботі — накладення штрафу (ч. 1 ст. 89 Закону) та ін.

Л. В. Белоусов з посиланням на Закон Російської Федерації «Про виконавче провадження» [17] вказує, що за пропуск встановлених строків вчинення виконавчих дій винний судовий пристав-виконавець або інша посадова особа служби можуть бути притягнуті до дисциплінарної чи іншої відповідальності [18, с. 103]. З такою тезою можна погодитися частково, оскільки такі наслідки не пов'язані із конкретним виконавчим провадженням, мають службовий характер, про що вже йшлося раніше.

Окремі строки виконавчого провадження може бути зупинено, а строки, визначені державним виконавцем, — змінено у випадках та межах, встановлених законом. Так, наприклад, у строк здійснення виконавчого провадження не враховуються час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження на період проведення експертизи чи оцінки майна, виготовлення технічної документації на майно, реалізації майна боржника, час перебування виконавчого документа на виконанні в адміністрації підприємства, установи чи організації, фізичної особи, фізичної особи-підприємця, які здійснюють відрахування із доходів фізичної особи-боржника (ч. 2 ст. 30 Закону). Таким чином, цей строк виконавчого провадження може складатися не з одного періоду часу, а з їхньої сукупності.

Зазначення строків виконавчого провадження в багатьох випадках є обов'язковим реквізитом документів виконавчого провадження; і його незазначення впливає на його правомірність, зокрема постанови про призначення експерта або спеціаліста, суб'єкта оціночної діяльності — суб'єкта господарювання, перекладача щодо строків здійснення відповідних дій, акта опису та арешту щодо строків обмеження права на користування майном боржника, дорученні державного виконавця щодо строку його виконання, постанови про перевірку або витребування виконавчого провадження щодо строку проведення перевірки чи виконання постанови, заяви про виплату винагороди щодо звіту про строки здійснення виконавчих дій (п. 2.9, пп. «д» п. 4.2.1, п.п. 4.6.3, 9.2, 9.4.1, 10.3 Інструкції).

Підсумовуючи наведене, слід визначити, що *строками виконавчого провадження* є визначені нормами про виконавче провадження строки існування прав, обов'язків та реалізації повноважень суб'єктів владних повноважень у відносинах виконавчого провадження.

Строки виконавчого провадження визначають темпоральну складову виконавчого провадження як процесуальної діяльності та повинні

забезпечувати стабільність і визначеність відносин виконавчого провадження, створювати умови для ефективного здійснення процесуальних прав суб'єктів виконавчого провадження, стимулювати їх до сумлінного та належного виконання процесуальних обов'язків та повноважень, сприяти досягненню мети виконавчого провадження.

У законодавстві слід більш комплексно та системно підійти до визначення окремих правових приписів щодо виділення видів строків у виконавчому провадженні, у тому числі тих, котрі визначені годинами, календарними датами чи вказівкою на подію, яка може чи повинна настати, порядок обчислення, можливості, підстави та порядок продовження чи поновлення, зупинення, перериву, закінчення строків у виконавчому провадженні, особливості вчинення дій в останній день строку, наслідки пропуску строків, а також можливість та наслідки вчинення дій поза межами строків у виконавчому провадженні.

Список використаних джерел

1. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р. № 606–XIV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 24. — Ст. 207.
2. Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) : Закон України від 04.11.2010 р. № 2677–VI [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 19–20. — Ст. 142.
3. Про виконавче провадження : Проект Закону від 14.08.2015 р., зареєстр. за № 2507а [Президент України] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56268.
4. Цікало, В. І. Давність у цивільних правовідносинах [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. І. Цікало ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л., 2004. — 19 с.
5. Виконавче провадження [Текст] : навч.-практ. посіб. / [Комаров В. В. та ін.] ; за заг. ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Х. : Право, 2014. — 703 с.
6. Цивільне виконавче право [Текст] : підруч. / за ред. І. Д. Копайгори. — Львів : Магнолія-2006, 2007. — 538 с.
7. Сроки в исполнительном производстве [Электронный ресурс] / Судпристав.РФ. Социальная сеть судебных приставов. — URL : <http://sudpristav.ru/m/articles/view/Сроки-в-исполнительном-производстве>.
8. Валеев, Д. Х. Комментарий к Федеральному закону «Об исполнительном производстве» (с постатейными материалами) [Текст] / Д. Х. Валеев. — М. : Статут, 2011. — 950 с.
9. Гуреев, В. А. Исполнительное производство [Текст] : учеб. / В. А. Гуреев, В. В. Гущин. — М. : Эксмо, 2009. — 352 с.
10. Шарон, А. Сроки в исполнительном производстве [Электронный ресурс] / Алексей Шарон [12.10.2014, 12:10]. — URL : <http://алексейшарон.рф/сроки-в-исполнительном-производстве/>.
11. Борисов, А. Н. Комментарий к Федеральным законам Российской Федерации «Об исполнительном производстве» и «О судебных приставах»

(Постатейный) [Текст] / А. Н. Борисов. — М. : Книжный мир, 2008. — 704 с.

12. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р. № 606–XIV, у ред. Закону від 04.11.2010 р. № 2677–VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/606-14>.
13. Інструкція з організації примусового виконання рішень : завт. наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 02.04.2012 р. за № 489/20802 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>.
14. Власов, А. А. Гражданское исполнительное право [Текст] : учеб. / А. А. Власов, А. А. Мансуров. — М. : Экзамен, 2004. — 352 с.
15. Музиченко, О. Стаття на тему «Строки здійснення виконавчого провадження» [Електронний ресурс] / Олена Музиченко ; Міністерство юстиції України. — URL : <http://old.minjust.gov.ua/10643>.
16. Буга, В. В. Обчислення строків виконавчого провадження [Текст] / В. В. Буга // Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. [за результатами третьої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 14–15 червня 2012 р.]. — Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. — С. 229–232.
17. Об исполнительном производстве : Федеральный закон Российской Федерации от 02.10.2007 г. № 229–ФЗ, принят Государственной Думой РФ 14.09.2007 г., одобрен Советом Федерации РФ 19.09.2007 г. [Электронный ресурс] / Российская газета. 2007, № 4486, 6 октября. — URL : <http://rg.ru/2007/10/06/ispolnitelnoe-proizvodstvo-dok.html>.
18. Комментарий к Федеральному закону «Об исполнительном производстве» и практике его применения (постатейный) [Текст] / Л. В. Белоусов, А. В. Закарлюка, М. А. Куликова и др. ; отв. ред. И. В. Решетникова. — М. : Волтерс Клувер, 2009. — 672 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 11 від 24 лютого 2015 року)*

Надійшла до редакції 25.02.2016

Белюсов Ю. В. Понятие, назначение и классификация сроков в исполнительном производстве

На основании анализа действующего законодательства и положений научной доктрины определено понятие сроков в исполнительном производстве как определенных нормами об исполнительном производстве сроков существования прав, обязанностей и реализации полномочий субъектов властных полномочий в отношениях исполнительного производства, проведена классификация сроков по различным критериям (по способу определения, по форме реализации права, по субъектам совершения процессуальных действий, по форме определения (выражением) и т.д.). Констатировано отсутствие специального порядка исчисления сроков в исполнительном производстве, критически проанализированы предложения по внесению изменений в этой части. Обоснована целесообразность установления отдельных правовых предписаний о выделении видов сроков в исполнительном производстве, в том числе тех, которые определены часами, календарными датами или указанием на событие, которое может или должна наступить, порядок исчисления, возможности, основания и порядок продления или возобновления, остановки, перерыва, окончания сроков в исполнительном производстве, особенности совершения действий в последний день срока, последствия пропуска сроков, а также возможность и последствия совершения действий за пределами сроков в исполнительном производстве.

Ключевые слова: исполнительное производство, срок, исчисление срока, течение срока.

Bilousov, Yu. V. The Concept, Purpose and Classification of the Terms in the Enforcement Proceedings

Based on the analysis of the current legislation and the conclusions of the scientific doctrine the concept of deadlines in the enforcement proceedings has been defined as the specific rules on enforcement of terms of the existence of rights, obligations and implementing powers of authority entities in the relationship of enforcement proceedings, the classification of terms according to various criteria (by the method of determining the shape realization of the right, on the subjects of the commission proceedings, in the form definition (expression), etc.). It noted the absence of a special order of calculation terms in the enforcement proceedings, critically analyzed the proposals for amendments in this regard. The expediency of establishing a separate legal regulations on the allocation of types of deadlines in the enforcement proceedings, including those identified by hours, calendar dates or a reference to an event that may or should occur, the procedure for calculating, opportunities, grounds and procedures for extension or renewal, stop, break, ending in terms of enforcement proceedings, especially taking actions in the last day of the term, the consequences of missing deadlines, as well as the possibility and consequences of committing acts outside the terms in the enforcement proceedings.

Keywords: enforcement, term, determining the term, term duration.

